

УДК 355.425.4(477.82) «1944–1945»

Вікторія Дашко

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОГО РУХУ ОПОРУ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЛИНИ І ПОЛІССЯ У СІЧНІ 1944 – КВІТНІ 1945 РР.

У статті розглядається діяльність польських військових та громадянських організацій руху Опору, керованих польським еміграційним урядом з Лондону, на території Волинської і Рівненської областей після визволення терену радянською армією від нацистів. Проведено аналіз керівного та особового складу, досліджено структуру і терени діяльності організацій руху Опору, аналізуються документи радянських органів, пов'язаних з остаточним знищенням польських підпільних структур при проведенні операції «Сейм», котра тривала впродовж 1944–1946 рр.

Ключові слова: польський рух Опору, польський еміграційний уряд, операція «Сейм», Волинь, Полісся.

Вважається, що після визволення у липні-серпні 1944 р. майже усієї Західної України від нацистів, основні сили польського підпілля були знищені. Однак є всі підстави для того, аби вважати, що на землях, які увійшли до складу УРСР, зокрема на Волині і Поліссі, окремі підпільні польські структури, керовані польським еміграційним урядом, діяли до квітня 1945 р. Актуальність даного дослідження визначається необхідністю об'єктивного вивчення завершального етапу діяльності польських підпільних збройних та громадських формувань нерегулярного характеру на основі нового бачення проблеми, з'ясування специфіки їх діяльності в умовах радянського режиму.

Розв'язання наукової проблеми, пов'язаної з особливостями діяльності польського руху Опору на визволеній радянськими військами від нацистів Волинської та Рівненської областей, – основна мета нашого дослідження.

Відповідно до визначеної мети окреслюємо в роботі наступні завдання: розкрити діяльність польського руху Опору на території Рівненської та Волинської областей після визволення терену від нацистів радянськими військами; дослідити керівний та особовий склад, структуру і терени діяльності цих організацій; проаналізувати документи радянських спецслужб НКДБ, МДБ щодо планів остаточного знищення польських підпільних структур при проведенні операції «Сейм».

Зазначені питання діяльності польського руху Опору на підконтрольних радянській владі територіях досить мало привертала погляди вітчизняних та зарубіжних істориків. Проте окремі її аспекти висвітлюються науковцями. Варто відзначити праці українських науковців-істориків: насамперед це дослідження І. Ільюшина «Польське підпілля на території Західної України в роки Другої світової війни» [2], у якому автор, висвітлюючи діяльність польського підпілля під час Другої світової війни, зауважує, що після визволення західноукраїнських земель на початку 1944 р. від німців, окремі підпільні польські структури діяли до кінця 1945 р. В. Сергійчука [6], у своєму дослідженні «Поляки на Волині у роки Другої світової війни», історик акцентує увагу на висвітленні документів з українських архівів даного періоду. Ю. Шаповала [7] у дослідженні розкрив документи Галузевого державного архіву Служби Безпеки України (далі – ГДА СБУ), які висвітлюють нашу тему.

Заслуговує уваги праця польського науковця Т. Щуровського [3], котрий в своєму дослідженні висвітлив 1944 р. на «Кресах Вихідних». Особливої уваги заслуговує збірник документів «Польща та Україна у 30–40-х рр. ХХ ст. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 6. Операція «Сейм» 1944–1946» [4]. Книга упорядкована українсько-польським авторським колективом, до складу якого були включені працівники ГДА СБУ, МВС і адміністрації Республіки Польща (далі – РП), комісії з розслідувань злочинів проти польського народу Інституту національної пам'яті РП, Інституту політичних та етнонаціональних досліджень Національної академії наук України та представляє збірку документів, де висвітлено заходи силових відомств СРСР щодо ліквідації структур Армії крайової (далі – АК) та делегатури еміграційного уряду на теренах Західної України при проведенні операції «Сейм».

На початку січня 1944 р. частини Червоної армії (далі – ЧА) перейшли кордон Польщі на Волині. З приводу цього польський лондонський уряд опублікував заяву, в котрій вітав радянську армію на польській території і пропонував співпрацю АК і ЧА у боротьбі проти гітлерівців. Різка відповідь радянського уряду, оприлюднена Телеграфне агентство Радянського Союзу (далі – ТАРС) 11 січня, стверджувала законність приналежності Західної України і Західної Білорусії до СРСР і відмовляла лондонському уряду в представництві польських національних інтересів. Проте польський уряд намагався піти на компроміс і навіть на поступки в питаннях кордону. Але відповідь

агенції ТАРС від 17 січня 1944 р. не залишили жодних сподівань щодо відступу СРСР від «лінії Керзона». Крім цього, польський уряд звинувачувався у співробітництві з німцями і антирадянській діяльності [1, с. 530].

З визволенням ЧА Західної України польське підпілля тут, в основному, було знищене [2]. Ситуація, що склалася, після визволення ЧА цих земель носить всі ознаки нової окупації [3]. З вересня 1944 р. підпільна мережа АК на західноукраїнських землях почала відновлюватись. Чимало членів АК знову повернулося в підпілля і продовжувало свою діяльність, навіть після того, як 19 січня 1945 р. останній командувач АК, генерал Окулицький видав наказ про розформування АК. Особливо цей процес активізується у зв'язку з намаганням польського підпілля перешкодити акції взаємної репатріації польського та українського населення [2]. Усі польські підпільні організації, після встановлення радянської влади на Волині, отримали наказ щодо збереження структури, конспірації, безпосередньо не вести жодних дій проти комуністичних структур і чекати наказу щодо подальшої діяльності [4, с. 226].

Перед новим радянським керівництвом постало нагальне завдання ліквідувати будь-які ознаки польської присутності на землях Західної України. План операції «Сейм» виник ще в 1943 р., коли з території України ще не були відкинуті нацистські окупанти. Вже тоді радянська розвідка отримала відомості про те, що спостерігаються тенденції до зміцнення польського підпілля в Західній Україні й Західній Білорусі [5]. Цілком очевидно, що, розпочинаючи операцію «Сейм», радянське керівництво намагалось розв'язати щонайменше два завдання: здійснити протидію політиці польського еміграційного уряду на відновлення своєї незалежної держави в кордонах 1939 р. і послабити ті політичні сили польського суспільства, які намагалися заблокувати перехід Польщі під сферу впливу СРСР і не допустити встановлення влади комуністів у своїй країні [5].

Документальним підтвердженням діяльності польського підпілля на Волині і Поліссі в 1944 р. є аналітична довідка командування більшовицького партизанського загону ім. М. Хрущова «Про польські політичні партії та організації», затверджений Сергієм Савченком у квітні 1944 р. В документі зазначається, що основним кістяком цих націоналістичних формувань були Народні Сили Збройні (далі – НСЗ) і Польський Союз Повстанський (далі – ПСП) [6, с. 393]. Весною 1944 р. всі військові формування ввійшли до складу АК, а ПСП мав створювати в АК свої конспіративні органи управління, котрі не давали б можливості проявляти в збройних загонах прорадянських настроїв [6, с. 395].

Однією з польських підпільних організацій, виявленою органами НКДБ в Рівненській області в лютому 1944 р. була Польська Організація Військова (далі – ПОВ). Мета діяльності цієї організації – об'єднання польських земель в кордонах 1939 р. шляхом збройної боротьби з ЧА в разі її вступу на територію колишньої Польщі. Є дані, що збройний загін ПОВ діяв в м. Сарни Рівненської обл., нараховував 50 осіб, керівник – капітан Війська Польського (далі – ВП) Ян Клембіцький, підтримував радіозв'язок з Варшавою. В м. Клесів Рівненської обл. діяв збройний загін ПОВ, керівник, колишній капітан ВП Булат, особовий склад налічував 650 осіб, підтримував зв'язок з англійською та німецькою розвідкою. Зброя, спорядження і особовий склад в загін Булата були закинуті з Англії літаками. Також склад загону поповнювався шляхом «вербування» з місцевого польського населення. Загін був добре озброєний і чекав сигналу для виступу проти ЧА і радянської влади [4, с. 6].

Еміграційний польський уряд впродовж 1943–1944 рр. повітряним шляхом доставляв загонам НСЗ і ПСП значну кількість зброї, боєприпасів, радіоапаратури і обмундирування, що не мало використовуватися для боротьби з німцями, а зберігалось для використання на час виникнення війни між СРСР і Польщею [6, с. 394].

Структура ПСП будувалася за схемою бойових збройних груп, котрі до початку повстання повинні були бути зведені в військові підрозділи за структурою ВП [4, с. 36]. Діяльністю всієї організації ПСП в Польщі керував Варшавський центр, керований еміграційним польським урядом. Уся територія колишньої Польщі поділялася на округи, кожен округ ПСП ділився на інспекторати, а ті, в свою чергу, – на області (обводи). Найнижчою ланкою в структурі була дружина (15 осіб) [4, с. 38].

На території Волинської області діяв Ковельський повстанський польський округ, керівник – майор «Коваль» [6, с. 397]. Центр знаходився в Ковелі («Заграда»), йому підпорядковувалися інспекторати Рівне («ZA»), Здолбунів («Z»), Костопіль («K»), Острог («O»). Рівненським інспекторатом керував з 1943 р. «Сендземір», особовий склад – близько 400 осіб, котрий було зведено в бойові підрозділи і забезпечено зброєю і боєприпасами. Після вступу ЧА на західноукраїнські землі, «Сендземір» вимагав від своїх підлеглих командирів активної діяльності щодо повного укомплектування бойових підрозділів з метою захоплення влади на час визволення ЧА Рівненської області [4, с. 38]. З цією ціллю, за вказівками з центру, Рівненською військовою організацією ПСП на початку січня 1944 р. створено загони, які дислокувалися в лісах і чекали

сигналу для виступу. Одним з таких загонів створено в с. Любомирка Олександрійського району Рівненської обл., командир загону – Ольгерт Димовіч, він же Ришард Вольчак (псевдо «Ришард»), особовий склад – 50 осіб [4, с. 38].

Після його арешту під час проведення операції «Сейм» органами НКДБ у Волинській області, стало відомо про структуру діючої організації ПСП на території Волині. Також те, що в його обов'язки входило керівництво діяльністю трьох взводів (плютонів): с. Олександрія, командир – прізвище невідоме (псевдо «Явор»), заступник командира – В. Копейковський (псевдо «Вжос»), особовий склад – 50 осіб, який мав на озброєнні 30 гвинтівок, 5 револьверів, 200 гранат; с. Тучин, командир – О. Зволинський (псевдо «ОР-Орлик»), житель м. Рівне, особовий склад – 40 осіб, озброєння – 5 пістолетів та склад зброї біля с. Шупків; с. Шпаків, командир – прізвище невідоме (псевдо «Луска»), особовий склад – 20 осіб, котрі мали озброїтись зброєю в кількості 20 гвинтівок французького зразку, закопаною ще в 1939 р. Р. Вольчак під час допиту видав близько 60 прізвищ членів польського підпілля, зокрема організації ПСП, яка дислокувалися на Волині [4, с. 28, 30].

Розкриття і ліквідація військової організації ПСП в Дубнівському інспектораті органами НКДБ у Волинській області мало місце в квітні 1944 р. Як показала на допиті арештована Станіслава Кульчицька (псевдо «Гражина»), в місті діяв інспекторат цієї організації, зашифрований під словом «Дуброва». Також з її слів стало відомо, що вона була направлена Волинським округом ПСП зв'язковою, під час допиту виказала всі явочні квартири, місце знаходження штабу інспекторату, імена коменданта, його заступника, кур'єрів [4, с. 20, 22].

При ліквідації військової організації ПСП Луцького інспекторату в жовтні 1944 р. органами НКДБ у Волинській області виявлено і вилучено документи, котрі свідчили про активну підготовку польського підпілля до біологічних диверсій і терористичних актів шляхом використання отрути. Згідно із вилученими документами, а також свідченнями заарештованого керівника Луцького інспекторату ПЗП (псевдо – «Свікля»), встановлено, що у Варшаві, на нелегальних курсах ПЗП, проводилося спеціальне навчання з організації біологічних диверсій із застосуванням отрути з метою терору. Причому, вилучена рецептура отрути свідчить про їх особливу силу і, в ряді випадків, неможливості виявлення і розпізнання їх жодними хімічними або клінічними способами, навіть при розтині трупів. В інструкції ПЗП про застосування препаратів і отрути з метою біологічних диверсій і терору вказується, що цю отруту можна вводити не тільки в їжу і напої, а й розсипати в трамваях і інших громадських місцях, запилювати одяг, хутряні коміри, носові хустки, змочувати пензлика для гоління, вживати в косметиці і різних мазях, отруювати тютюн, телефонні трубки, олівці, папір і т. д. Доведено, що розроблені організацією ПЗП засоби і способи біологічних диверсій і терору становлять велику небезпеку не тільки для окремих осіб, а й для широких верств населення [4, с. 292].

У квітні 1945 р. в Острозі Рівненської обл. діяла польська організація АК, що започаткувала свою діяльність ще в червні 1943 р., керівник – М. Орлинський (псевдо – «Єжи»). У кінці 1943 р. – на початку 1944 р. її в переважній своїй більшості, залишивши в Острозі зв'язного, виступили за р. Буг з метою активних бойових дій проти частин ЧА. Відомо, що в квітні 1945 р. органами НКДБ були арештовано декілька членів організації АК в Острозі. Зокрема, Г. Козловського, який перебував в організації з 1943 р, займався ремонтом різної стрілецької зброї і радіоапаратури, антирадянську діяльність проводив навіть перебуваючи під вартою серед ув'язнених співкамерників, допускаючи наклепницькі образливі випадки проти вождя народів. Окрім того арештовано Є. Щавинського, який перебував в організації з 1943 р., займався підбором і «вербуванням» нових членів організації, був спеціалістом з радіотехніки, мав в себе на квартирі радіоприймач, організовував прослуховування радіопередач і інформацію передавав членам організації. Метою діяльності організації була збройна боротьба проти радянської влади і тимчасового польського уряду [4, с. 878, 880].

Упродовж весни 1943 р. – лютого 1945 р. в м. Сарни Рівненської обл. діяла польська підпільна організація ПСП, керівник – В. Ридзевський (псевдо – «Кобус») [4, с.1168], котрий отримав від окружного керівництва ПСП завдання про організацію уселах району баз самооборони (майбутні резерви АК), про підготовку кадрів для вчинення диверсій на залізничних комунікаціях, а також про збір медикаментів і обмундирування для ПСП [4, с.1168, 1170]. Відомо також прізвища декількох членів організації. Це такі, як О. Шляхетко (псевдо – «Скала»), в організації з липня 1943 р., зв'язкова, здійснювала зв'язок між В. Ридзевським і іншими членами організації, такими як «Щупак», «Зожа» та ін.[4, с. 1170]; С. Томчикова (псевдо – «Христина»), в організації з літа 1943 р., зв'язкова, забезпечувала зв'язок між В. Ридзевським з М. Бжозовським, приймала від членів організації нелегальну літературу і передавала її керівникам організації; в її помешканні за адресою м. Сарни вул. Грибова, 10 [4, с. 1174], була явочна квартира, де зустрічались і вели перемовини керівники організації з членами ПСП;також отримувала на зберігання медикаменти, тютюн, папір [4, с.1170]; М. Бжозовський (псевдо – «Лех»), в організації перебував з весни 1943 р.,

організатор самооборони (збройних груп) в околицях сіл Антонівка і Рафалівка Сарненського району [4, с. 1170].

Слід відмітити, що одночасно із ПСП діяла на Волині та Поліссі з 1943 р. польська підпільна організація Паньствова служба цивільна (далі – ПСЦ), інша назва – Делегатура Уряду (далі – ДУ) – територіальна громадянська організація, що охоплювала як і ПСП територію колишньої Польщі, західні області УРСР і БРСР [4, с. 212]. Свою роботу будувала на строго законспірованих принципах, володіла спеціально підготовленими людьми, керівниками, зброєю, своєю нелегальною печаткою, радіозв'язком. Структура: крайовий центр ПСЦ–ДУ у Варшаві (Крайова Делегатура Уряду – КДУ), до її складу входили воєводства і округи (Воєводська Делегатура Уряду – ВДУ) [5, с. 212]. Воєводства ділилися на інспекторати ПСЦ-ДУ, котрі обіймали 3–5 повіти (Повітові Делегатури Уряду – ПДУ). При повітах існували відділи: відділ інформації (керівництво розвідкою і контррозвідкою); відділ самооборони (забезпечення польського населення зброєю, навчання володіння зброєю, організація тайників для переховування зброї, медикаментів, а також організація санітарної служби); відділ соціального забезпечення (надання матеріальної допомоги польським біженцям, хворим, дітям); відділ шкільний (підбір вчителів і організація навчання польських дітей в національному дусі); відділ пропаганди (агітація за підтримку польського еміграційного уряду в Лондоні); відділ видавництва (видання та поширення антирадянської літератури і газет) [4, с. 214].

Після арешту керівників Кременецької ПСЦ-ДУ Яна Сковронка, Здолбунівської ПСЦ-ДУ Яна Коханчика (псевдо – «Свіда»), новопризначеного керівника Кременецької ПСЦ-ДУ Михайла Вишневського (псевдо «Фурсик») в червні 1944 р., стало відомо, що основною політичною задачею, котру ставить перед собою ПСЦ-ДУ – це підготовка до збройного повстання проти радянської влади, за створення «Великої Польщі» в кордонах до 1939 р. [4, с. 218]. За свідченням заарештованої Роговської, ПСЦ мала такі завдання: вести боротьбу за відродження Польщі у кордонах 1939 р. шляхом збройної боротьби проти радянської влади за допомогою Англії та США; здійснювати агітаційну роботу серед польського населення про необхідність боротьби за Польщу «від моря до моря», інформуючи поляків, що за допомогою Англії і Америки Польщу буде відновлено у своїх колишніх кордонах; створювати і керувати польськими збройними загонами самооборони, тощо [7].

Керівники ПСЦ-ДУ в центрі і на місцях утримувалися на кошти, отримані із Лондону, а також отримували крупні суми грошей для організації заходів, пов'язаних з підготовкою збройного повстання проти СРСР (придбання зброї, випуск нелегальних газет і листівок, проведення розвідки та контррозвідки) [4, с. 218].

Слід відмітити, що Здолбунівська ПСЦ-ДУ, під керівництвом Я. Коханчика, видавала свою нелегальну газету «Волиняк», підтримувала систематичний зв'язок з Волинським і Варшавським центрами, мала у своєму розпорядженні зброю, радіоапаратуру і численне обладнання, на якому друкувались листівки. Отримувала щомісяця 30 тис. марок на придбання зброї та інших потреб організації Я. Коханчик щомісяця отримував оклад в сумі 200 марок, а керівники відділів та інші активні члени Здолбунівської ПСЦ-ДУ отримували щомісячно по 100 марок [4, с. 226].

Кременецька ПСЦ-ДУ, під керівництвом М. Вишневського, умовно іменована І-П-4, входила до складу Волинської окружної делегатури, проводила активну антирадянську роботу серед польського населення, спільно з ПЗП готувала повстанські кадри і закладала тайники зі зброєю і боєприпасами. Для розгортання роботи ПСЦ-ДУ, М. Вишневський отримував до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у вигляді німецьких марок, українських карбованців і американських доларів. Зазначені суми виплачував інспектор ПСЦ-ДУ на Волині і витрачалися кошти на придбання зброї, продуктів харчування і надання матеріальної допомоги польському населенню. Інспекторату представлялася тільки звітність про витрачені суми [4, с. 224]. Організація мала в своєму розпорядженні: гвинтівки – 4, пістолетів – 13, кулеметна стрічка, набоїв – 1000, гранат німецьких – 12, радіоприймачів – 2, радіопередавачів – 2, та аптечку з медикаментами – 3 [4, с. 224].

Сарненська ПСЦ-ДУ, під керівництвом повітового делегата уряду С. Вітчака, діяла в м. Сарни Рівненської області до грудня 1944 р., і входила до ВДУ з літа 1943 р. Відомо також прізвища декількох членів Сарненської ПСЦ-ДУ, це: М. Мацулевич (псевдо «Ванда»), зв'язкова, отримувала кореспонденцію від воєводського делегата уряду і передавала її повітовому делегату С. Вітчаку, а також за їх дорученням зберігала грошові кошти організації, так званий «залізний фонд»; В. Камінський, зв'язковий, мав тісний зв'язок з керівниками польських підпільних організацій, що діяли в м. Сарни, такі, як: С. Вітчак, Сорока (псевдо «Юзеф»), він же Ковальський, а також з керівником військової організації ПСПВ. Ридзевським. Квартира В. Камінського використовувалась для явок і зустрічей [4, с. 584].

Архівні джерела підтверджують, що новим завданням польського підпілля, після підписання 9 вересня 1944 р. угоди про польсько-українські переселення, стала протидія переселенням. Було отримано наказ, щоб населенню залишатися на місцях і з німцями не відступати [4, с. 226]. Слідством встановлено, що затримані Г. Нейман, М. Станек, Н. Парат, члени Рівненської польської підпільної організації АК проводили антирадянську роботу, маючи на меті відновлення Польщі в рамках 1939 р., зривали, шляхом створення всіляких труднощів, виїзд поляків із Західної України до Польщі. Крім того проводили серед поляків агітацію, спрямовану на невиїзд із Західної України [4, с. 790].

Про арешти органами МДБ керівників і членів польського підпілля свідчить документ вцентралізованій агентурній справі «Сейм» за 1944–1945 рр.: у Волинській обл. – 333 особи [4, с. 1274], у Рівненській обл. – 229 осіб [4, с. 1274]. У Рівненській області органами НКДБ в грудні 1944 р. арештовано 67 членів АК і ПСЦ, серед них: Рівненський інспекторат АК – 7 осіб (комендант Ю. Савінський); Сарненський інспекторат АК – 7 осіб (комендант В. Ридзевський); Здолбунівська організація ПСЦ – 12 осіб (комендант, заступник делегата уряду в Здолбунівському районі – Я. Коханчик); Костопільська організація ПСЦ – 5 осіб (комендант, заступник делегата уряду в Здолбунівському районі – З. Скульський); Рівненський округ АК (в березні 1945 р.) – 12 осіб (комендант – Г. Нейман, до арешту працював головою польської комісії з репатріації) [4, с. 1262, 1264].

Отже, після визволення ЧА Волині і Полісся на початку 1944 р., на терені залишилося діяти польське підпілля, метою якого було об'єднання польських земель в кордонах 1939 р. шляхом збройної боротьби з радянською владою. Зокрема, військова диверсійно-терористична і повстанська організація ПСП – АК та ПОВ, а також громадянська організація ПСЦ-ДУ.

На завершальному етапі Другої світової війни основою польського руху Опору становили носії польської великодержавної ідеології. Для наближення своєї мети польський еміграційний уряд використовував роботу не тільки членів військових організацій ПСП, АК, ПОВ, але й залучав до боротьби польське цивільне населення через ДУ на місцях, готуючи адміністративний апарат для майбутнього управління країною.

Радянська влада, після визволення західноукраїнських земель, не збиралася залишати будь-який, неконтрольований ними, рух польських підпільних організацій, тому було запроваджено в дію операцію «Сейм», котра мала на меті остаточне знищення польського підпілля. Арешти членів польського підпілля, а також посилення заходів радянської влади щодо переселень перекреслили сподівання поляків на успіх у боротьбі за Західну Україну. До кінця 1945 р. усі підпільні структури АК на землях, які ввійшли до складу УРСР, були розсекречені і остаточно ліквідовані.

Список використаних джерел:

1. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с + 8 кол. мап. 2. Ільюшин І. Польське підпілля на території Західної України в роки Другої світової війни [Електронний ресурс] / І. Ільюшин // Україна-Польща: важкі питання. Матеріали II міжнародного семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках». Варшава, 1997 р.» – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/ilushyn.htm/>. 3. Szczurowsky T. Rok 1944 na Kresach Wschodnich. Wyzwolenie czy zniewolenie? Inne oblicza historii [Електронний ресурс] / T. Szczurowsky // Portal miłośników historii. – Режим доступу: <https://ioh.pl/artykuly/pokaz/rok--na-kresach-wschodnich-wyzwolenie-czy-zniewolenie.10>. 4. Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 6. Операція «Сейм». 1944–1946. Polska i Ukraina w latach trzydziestych-czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwow sluzb specjalnych. Том 6. Operacja «Sejm» 1944–1946 [Електронний ресурс] / Упоряд.: З. Гайовнічек, С. Кокін, Ю. Кулаковський, М. Маєвський, Є. Тухольський, В. Худз'юк, Ю. Шаповал. – Варшава-Київ, 2007; Warszawa Kijow, 2007. – 1355 с. – Режим доступу: http://1576.ua/uploads/files/7203/%D0%A2%D0%BE%D0%BC_6_%D0%9E%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A1%D0%B5%D0%B9%D0%BC_1944_1946.pdf. 5. Войнаровський А. В. Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 6. Операція «Сейм» 1944–1946. Polska i Ukraina w latach trzydziestych – czterdziestych xx wieku. Nieznane dokumenty z archiwow sluzb specjalnych. Том 6. Operacja «Sejm» 1944–1946 / Упоряд.: З. Гайовнічек, С. Кокін, Ю. Кулаковський, М. Маєвський, Є. Тухольський, В. Худз'юк, Ю. Шаповал – Варшава – Київ, 2007.; Warszawa – Kijow, 2007. – 1355 с.: [Електронний ресурс] / А. В. Войнаровський, І. В. Мазур-Стукальська // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Історія. – 2014. – Вип. 22. – с. 284–287. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_ist_2014_22_64. 6. Сергійчук В. Поляки на Волині в роки Другої світової війни / В. Сергійчук. – К.: Українська видавнича спілка, 2003. – 576 с. 7. Шаповал Ю. Волинська трагедія і польсько-українські взаємини 1943–1944 рр. у дзеркалі документів Державного Архіву СБУ [Електронний ресурс] / Ю. Шаповал // Маловідомі сторінки історії. – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/gpu/gpu_2003_20_1/16.pdf.

Викторія Дашко**ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПОЛЬСКОГО ДВИЖЕНИЯ СОПРОТИВЛЕНИЯ
НА ТЕРРИТОРИИ ВОЛЫНИ И ПОЛЕСЬЯ В ЯНВАРЕ 1944 – АПРЕЛЕ 1945 ГГ.**

В статье рассматривается деятельность польских военных и гражданских организаций Сопротивления, управляемых польским эмиграционным правительством из Лондона, на территории Волынской и Ровенской областей после освобождения советской армией от нацистов. Проведен анализ руководящего и личного состава, исследована структура и территории деятельности организаций Сопротивления, анализируются документы советских органов, связанных с окончательным уничтожением польских подпольных структур при проведении операции «Сейм», которая проходила в 1944–1946 гг.

Ключевые слова: польское движение Сопротивления, польское эмигрантское правительство, операция «Сейм», Волынь, Полесье.

Viktoria Dashko**THE ACTIVITY OF THE POLISH RESISTANCE MOVEMENT IN VOLYN
AND POLISSYA WITHIN THE JANUARY 1944–APRIL 1945**

The article highlights the activity of the Polish military and public organizations of Resistance movement, led by Polish exile government in London, in the Volyn and Rivne regions after the liberation this territory from the Nazis by Soviet army. In the article are also analyzed the management and personnel of the Resistance movement, its structure and the territories of activity, the documents of Soviet government bodies related to the final destruction of the Polish underground structures during the Operation «Sejm» which lasted in 1944–1946.

Key words: Polish Resistance movement, the Polish exile government, operation «Sejm», Volyn, Polissya.